

Saimme Pauliina Ylitalon Karjala Klubin vieraaksi Oodiin. Oikealla Klubin pj Arvo Kokkonen.

Historiantutkija, pääkirjoitustoimittaja, tietokirjailija Pauliina Ylitalo: Lottapuvussa haudattu. Talvi- ja jatkosodissa kaatuneet naiset.

Sodissa menehtyneistä miehistä on kirjoitettu ja puhuttu paljon. Sen sijaan sodissa menehtyneistä naisista ei ole julkisesti keskusteltu paljon. Tämän huomasi myös Pauliina Ylitalo eräänä itsenäisyyspäivänä. Niinpä hän valitsi aiheen väitöskirjansa aiheeksi. Oodin Saarikoski-matolle häntä kuulemaan oli kokoontunut noin 40 henkilöä.

Sodissa kaatui 95 000 miestä ja 500 naista. Ero miesten ja naisten välillä oli, että naiset lähtivät sotaan vapaaehtoisesti. Ylitalo on löytänyt myös valokuvia siitä, että lotat kantoivat lottasisarensa arkkua. Myöhemmin heiltä kiellettiin tuo oikeus.

Ensimmäiseksi sodissa kaatuneista naisista päällimmäisinä ovat lotat, jotka toimivat hyvinkin monipuolisissa tehtävissä sotien aikana: ilmavalvontaa, lääkintätehtäviä, muonitusta. Kuolemaan johtivat myös tapaturmat ja jopa itsemurhat. Lisäksi naisia työskenteli sotateollisuudessa, joten heitä on menehtynyt pommituksissa.

Keskustelua on herättänyt myös se, koulutettiinko naisia aseiden käyttöön. Esimerkiksi Pohjanmaalla päätettiin, etteivät naiset ryhdy aseellisiksi. Myöhemmin on arvioitu, että tämä päätös vaikutti sotavuosien tappioon.

Naisten aktiivisuus kumpusi monelta suunnalta

Naisten aktiivisuuden taustalla oli 1800-luvulla alkanut kehitys, jonka aktiivina toimittaja, kirjailija Minna Canth toimi. Hän piti esillä naisten kouluttautumisen tärkeyttä. 1800-luvulla perustettiin myös Martat, jonka perustajajäsen on Lucille Hagman. Lotta Svärd -järjestö toimi 1920–1944 suojeluskuntia tukien. Sodan jälkeen järjestö lakkautettiin, mikä vaikutti myös sankarivainajina kuolleiden naisten näkyvyyteen ja heistä puhumiseen. Asiasta ei sopinut enää puhua eikä kirjoittaa.

Keskustelua on herättänyt myös se, koulutettiin naisia aseeseen käyttöön. Esimerkiksi Pohjanmaalla päätettiin, etteivät naiset ryhdy aseellisiksi. Myöhemmin on arvioitu, että tämä päätös vaikutti sotavuosien tappioon.

Tutkimus vaatii kovaa työtä

Pauliina Ylitalo on tehnyt tutkimustaan lähteinään muun muassa hautausmaat ja sota-arkiston mapit. Lapin sodan ajoilta aineistoa on vain vähän. Mielenkiintoista oli kuulla sodasta yksiköiden kautta, koska Ylitalo on tutkimuksessaan saanut haastatella joitakin sodassa kuolleiden naisten omaisista. Kuulijalle tulee myös yllätys: ensimmäiseksi kaatuneeksi naiseksi ilmoitettiin Sirkka-Liisa Uurasmaa 2.12.1939 eli muutama päivä talvisodan alkaessa. Mutta myöhemmin tuli ilmi, että Uurasmaa olikin sotavankeudessa useat kuukaudet.

Sankarivainajiksi eivät päässeet kaikki

Kuka sai sankarivainajan arvon? Sen päättivät kirkkoherrat ja suojeluskunta. Jäin pohtimaan, miksi ei julkaistu selkeitä kriteereitä... Yksi selkeä kriteeri tuli esille: sankarihautaan eivät päässeet juopumusmerkintöjä saaneet.

Oman paikkakunnan sankarivainajatilannetta voi tarkastella käymällä sankarihautausmaalla. Itse ainakin aion poiketa Tampereen Kalevankankaalla katsomassa, onko joukossa yhtään naista. Toivon, että löydän sieltä jonkun isänmaamme puolesta kaatuneen naisen.

Jos näette jossakin Pauliina Ylitalon tulevan puhumaan, menkää paikalle. Häntä on ilo kuunnella. Faktaa on paljon, ja tapa esiintyä valloittava.

Teksti ja kuvat: Mervi Laitinen